

ՏԱՆԴԷ ԱԼԻԿԻԵՐԻ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ



ԵՐԳ ԱՌԱՋԻՆ

Մինչ Երանուհի կը նայի նորածագ Արեւին, եւ Տանդէ Երանուհիին, երկրաւոր դրախտէն կը բարձրանան հրեղէն պարունակը: Զի հասկնար Տանդէ թէ ինչպէս՝ յաղթելով իր ծանրութեան՝ կրնայ բարձրանալ դէպ ի վեր, եւ Երանուհի կը փարատէ անոր տարակոյսը:

- 1 Փառքը Անոր՝ որ կը շարժէ ամէն ինչ,
Կը թափանցէ տիեզերքէն, կը շողայ
Տեղ մ'աւելի շատ, տուրիշ տեղ մը նշագալ:
- 4 Երկինքն՝ որ իր լոյսէն պինդ շատ կ'ընդունի՝
Եղայ ես, ուր տեսայ բաներ՝ զոր պատմել
Զի գիտեր; չի՛ կըրնար վերէն վար իջնողն:
- 7 Որովհետեւ մօտենալով իր իղձին,
Մեր միտքն այնքան խոր կը սուզի; որ իրեն՝
Յիշողութիւնը չի կըրնար հետեւիլ:
- 10 Եւ սակայն ինչ որ ես կըրցայ ամբարեւ
Մըտքիս մէջ սուրբ արքայութեան գանձերէն,
Արդ աւաստիկ պիտի 'լլայ նիւթ երգերուս:
- 13 Ո՛վ Ապոլոն բարի, երկիւս մէջ վերջին
Անանկ անօթ մ'ըրէ զիս քու զօրութեանդ,
Որքան կ'ուզես որ տաս զափնին սիրելի:
- 16 Պառնասի մէկ գագաթն եղաւ մինչեւ հոս
Ինձ բաւական, արդ երկուքին ունիմ պէտք
Որ մընացած մըրցարանին մըտնեմ մէջ:

1-4. Ահոր՝ Աստուծոյ, — Այն երկինքը որ աստուածային լոյսէն ամենէն շատ կ'ընդունի, հրեղէն երկինքն է:

7. Իր ամէն փափաքներուն վախճանին, միհազոյն բարիին՝ որ է Աստուած:

16. Պառնասոսի մէկ շղթային վրայ (կիթերոն եւ Նիսոս) կը բնակէին Մուսաները Բաքոսի հետ, միւսին վրայ (Հելիգոն կամ Կիրրոս)՝ Ապոլոն, Իմաստն է. մինչեւ հոս ինձի բաւական եղաւ Մուսաներուն նպաստը, բայց այս դժուարին ժոռնաբէկին մէջ Ապոլոնին օգնութիւնն ալ կարեւոր է:

19 Մըտիր կուրծքէս ներս, եւ տուր շունչըդ ինձ փոխ,
Այնպէս՝ ինչպէս երբ Մարտիան քաշեցիր,
Հանեցիր ղուրս անդամներուն պատեանէն:

22 Ո՛վ աստուածեան զօրութիւն, փոխ եթէ տաս
Քնք ինձ՝ որ ես երանաւէտ Պետութեան
Եայտնեմ ըստուերը որ զըլխումս է գրծուած:

25 Պիտի տեսնես զալս անձկալի քու փայտիդ
Ու պըսակուիլս այն ասոնն այն տերեւով,
Որուն զիս նիւթն ու զուն արժան պիտի 'նէք:

28 Հագիւ երբեք, ո՛վ Հայր, անկէ կը քաղեն
Պըսակելու համար քերթող մը կամ կայսր,
Եանցանք ւամօթ մարդոց կամքին եւ իղձին:

31 Զի Պենէեան սաղարթը պէտք էր առթէր
Վերը Դիւփեան Աստուածութեան մէջ զըւարթ՝
Զըւարթութիւն, երբ մէկն անոր կըղկաթի:

34 Փոքրիկ կայծին կը յաջորդեն բոցեր մեծ.
Գուցէ ինչ վերջ լաւագոյն աւաչով
Պիտ՝ աղաչուի եւ պատասխան տայ կիրրա:

37 Աշխարհի ջահը զանազան կէտերէ
Կ'ելլէ մարդոց, բայց այն կէտէն՝ որ կ'զօղէ
Պարունակներ չորեք՝ երեք խաչերու:

40 Կ'ելլէ անի լաւագոյն եւս ընթացքով
Եւ լաւագոյն աստղով, եւ մոնն երկրաւոր
Իր ուզածին պէս կը թըրմէ կը կընքէ:

43 Այն կէտն առտու ըրեր էր հոն, հոս՝ իրկուն,
Եւ հոն զրիթէ բոլորովին ճերմակ էր
Այն կիսագունտն, եւ միւսը սեւ էր համակ:

21. Մարտիա, Փոխգացի երգիծարան, որ զանկով սրիկը Աթենասին՝ որ երգելէն վերջ
նետած էր զայն, ծարհեաւ միջումի ելլել Ապոլոնի հետ երաժշտութեան մէջ: Ապոլոն յաղթեց
անոր եւ ողջ ողջ կաշին քերթեց. — Այն շունչը՝ ժայնը՝ որով յաղթեցիր Մարտիայի, ինձի՝ աւ
տուր, ներշնչէ՛ ինձի:

25-31. Դափնիին՝ որ սիրելի էր Ապոլոնի. — Պենէեան սաղարթը՝ այսինքն սաղթերին
(գափերին) որուն փոխուեցաւ Պենէոս գետին Դափնի զուտորը:

34. Կիրթաւ, այսինքն Ապոլոն. տես 16:

37. Պիտի՛ ըստ այլեայլ եղանակաց՝ այլեայլ կէտերէ կ'ելլէ. բայց այն կետեմ, հորիզոնի
այն կէտն որուն մէջ կը համախմբուին չորս պարունակներ (այսինքն հորիզոնը, զորիակոսը,
հասարակածը եւ հասարակածային ազատը (Colure), որոնց զիրար կտրելով՝ երեք խաչ կը
կազմեն, կ'ելլէ արեւը լուսագոյն ընթացքով, որովհետեւ օր ու գիշեր հասասար կը բերէ, կամ կը
բերէ զըւարթ օրեր, եւ լաւագոյն աստղով այսինքն խոյ կենդանակերպով, են:

43. Հոն. Գաւառանի լերան վրայ. հոս՝ մեր կիսագունդին վրայ. այն կէտն որիւր հլած
էր, անտուն էր:

- 46 Երբ ես տեսայ Երանուհին, որ դարձած
Դէպ ի ձախ կողմն՝ արեւուն մէջ կը նայէր.
Արծիւ մ'երբեք զայն չըղիտեց այնքան պիշ:
- 49 Եւ զի սովորաբար նըշոյլը երկրորդ
Առաջինէն կ'ելլէ եւ վեր կը թեւէ,
Ճիշդ պանդուխտի նըման որ դարձ կը խընդրէ.
- 52 Այսպէս կեցուածքն անոր իմինքն եղաւ,
Թափանցելով աչքերէն իմ հոգւոյս մէջ,
Եւ յառեցայ գերմարդկօրէն արեւուն:
- 55 Շատ բան օրէն է հոն՝ մինչ հոս չէ օրէն
Մեր ոյժերուն, շնորհիւ տեղւոյն՝ յօրինուած
Բուն մարդկային ազգատոհմին բնակավայր:
- 58 Ձրտոկացի երկար, բայց ո՛չ այնքան քիչ
Որ չտեսնէի անոր չորս զի կայծակելն,
Ինչպէս հնոցէն ելլող երկաթն յորդհասնդ:
- 61 Եւ Թըւեցաւ յանկարծ որ լոյս լոյսի վրայ
Բարդըւեցաւ, իբրը թէ ան՝ որ կըրնայ՝
Այլ արեւով մ'ըլլար երկինքը պըճնած:
- 64 Երանուհի կանգուն էր՝ ա՛չքը յառած
Յաւերժական զունտերուն վրայ, յառեցի
Ես ալ աչուխ իր վրայ՝ մէկզի արեւէն:
- 67 Ու նայելով իրեն՝ եղաւ ներսս այնպէս
Ինչպէս եղաւ Գլաւկոս երբ խոտը կերաւ,
Որ գինքն ըրաւ ընկեր ծովու աստուածոց:
- 70 Գերմարդկանալն հնար չէ խօսքով բացատրել,
Թող օրինակն ըլլայ սակայն բաւական
Անոր՝ որ շնորհ ունի փորձով ճշդեղելու:
- 73 Թէ ես էի լոկ այն մասով՝ զոր նորո՛գ
Ըստեղծեցիր, Սէ՛ր, երկընքի՛ վաբիչ, դուն
Գիտես, որ զիս բարձրացուցիր քու լուսովդ:

61. Նոր լոյսը լուսնի լոյսն է, որուն կը մօտենայ Տանգէ, կամ Թէ հրեղէն զունտին պայծառութիւնը:

67. Արեւէն կը քաշէ մէկզի աչքերը, նեղուելով լափազանց լոյսէն:

67-69. Գլաւկոս, ըստ առասպելին, ձկնորս էր. օր մը տեսնելով որ իր քունած ձկներէն ոմանք ծովգերբի խոտին զպղնձուն պէս՝ կ'ողջնային և ծով կը ցատկէին, կերաւ այն խոտէն, և ծովային աստուած մը եղաւ: Իմաստն է. Երանուհիին դէմքին նայելով՝ ինքզինքս աստուածացած զգացի՝ ինչպէս Գլաւկոս խոտը ուտելուն:

73. Լոկ այն մասով, հոգեով, Հմմտ. Բ. Կորնթ. ԺԲ. 2:

76 Երբոր անիւր զոր յաւէտ կը շարժես,
Ո՛վ ցանկալիդ, զբաւեց իմ ուշըս իրեն՝
Դաշնակութեամբը զոր կ'ուղղես կը մեղմես.

79 Թուեցաւ ինձ այն ատեն երկինքն այնքան վառ
Արեգակին բոցէն, որ գետ կամ անձրեւ
Չըկազմեցին երբեք լին մ'այնքան անհուն:



Եւ այնպէս որ երբ ամէմ միմ մեզ կու գար՝
Չը տեսնուէր ըստուները լի ցըծութեամբ.

(Արթ. Երզ. Ե. 106).

82 Վառեցին իմ մէջըս նոր ծայնն ու մեծ լոյսն
Այնպիսի սուր փափաք մ'անոնց պատճառին
Գիտակցելու, ինչպէս չէի զգացած բնաւ:

85 Եւ նէ որ զիս կը տեսնէր ճիշդ ինչպէս ես,
Խաղաղելու համար յուզուած իմ հոգիս
Չըհարցուցած ես դեռ՝ թերանք բացաւ,

- 88 Եւ ըսկըսաւ. « Դուն քեզ սըխալ մտածումով
 Կը կուրցընես, ու չես տեսներ ինչ որ դուն
 Պիտ՝ տեսնէիր՝ փարատէիր եթէ զայն :
- 91 Երկրի վըրայ չես ինչպէս դուն կը կարծես,
 Շանթը սակայն փախչելով բուն իր կայքէն
 Զըվազեց ա՛յնպէս՝ ինչպէս դուն դէպ ի քուկդ » :
- 94 Եթէ նախկին տարակոյսէս մերկացայ
 Այն ծիծաղկոտ ու կարճառօտ խօսքերով,
 Նոր տարակոյս մը սակայն զիս պաշարեց :
- 97 Եւ ըսի. « Մեծ հիացումէս հանգչեցայ
 Եւ սակայն արդ կը հիանամ թէ ինչպէս
 Ես այս թեթեւ մարմիններէն կ'ելլեմ վեր » :
- 100 Եւ նէ հառաչ մ'արձակելով զըթալիր,
 Աչուին դարձուց դէպ ինձի այն նայուածքով
 Որով կ'նայի մայրը ցնորած իր զաւկին :
- 103 Եւ ըսկըսաւ. « Ամէն իրերն համօրէն
 Իրենք իրենց մէջ կարգ մ'ունին, եւ ասի
 Զեւն է՝ որով տիեզերքն ին կը նմանի :
- 106 Հոս կը տեսնեն արարածները վեհ՝ հեաքն
 Յաւերժական ուժին, որ է նըպատակն
 Որուն համար եղած է կարգն որ ըսի :
- 109 Կը ձըկտին մէտ դէպ ի այս կարգն՝ համօրէն
 Բընութիւնները զանազան կերպերով,
 Ըլլան մօտ կամ հեռու իրենց ըսկիզբէն :
- 112 Եւ զանազան վախճաններու կը դիմեն
 Էութեան մեծ ծովուն մէջէ, եւ անձնիւրն՝
 Իրեն տըրուած բնագոյով որ զինք կը մըդէ :
- 115 Ան է որ կրակը լուսինին կը տանի,
 Ան է շարժիչը մահացու սիրտերուն,
 Ան կը պահէ երկիրն իր մէջ ամփոփ՝ մի :
- 118 Եւ անմտաւոր արարածները չեն լոկ
 Որոնք կ'ըլլան նըպատակ այս աղեղին,
 Այլ եւ անոնք որ ունին միտք, ունին սէր :

- 121 Ամէն բանի կարգիչ Վերին Տեսչութիւնն
Իր լոյսով գոհ կը թողու միշտ այն երկինքն
Ուր հիւսկու գայ անի՛ որ շտապ ունի մեծ:
- 124 Եւ արդ հոն՝ իբրը դէպ ի տեղ մ'որոշուած
Կը փոխադրէ մեզ զօրութիւնն այն լարին,
Որ կ'ուղղէ զուարթ նըշանին ինչ որ նետէ:
- 127 Իրաւ որ չի՛ համաձայնիր իբրը ձեւ
Շատ անգամներ մըտադրութեան արուեստին,
Ձի նիւթը համը է եւ չի տար պատասխան:
- 130 Այսպէս երբեմն արարածն այս շաւիղէն
Կը խոտորի, զ'իշխանութիւն ունի ան
Այսպէս մըղուած՝ դէպ ուրիշ կողմ հակելու:
- 133 Եթէ նախկին թափը սնոտի հաճոյքէ
Դարձած է դէպ երկիր՝ ինչպէս կըրնանք մենք
Տեսնել կըրակն որ կը թափի ամպէն վար:
- 136 Ես կը կարծեմ որ ալ պէտք չեմ գարմանալ
Ելքիդ վըրան, ինչպէս եւ ոչ գետին վրայ
Որ հովտին գոգը կ'իջնէ բարձրը լեռնէն:
- 139 Զարմանալին ան պիտի 'լլար՝ եթէ զուրկ
Խոչընդոտէ՝ վարը նըստած մընայիր,
Զերդ կենդանի կըրակն անշարժ երկրի վրայ»:
- 142 Ըսաւ, դարձուց իր աչուրնիրը երկինք:

Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱՅԻՎԵԱՆ

128. Շտապ ունի մեծ, այսինքն առաջին չարժեքը:

